

ЕРИХ КЕСТНЕР
СЛОВО ЗА ПЪРВИЯ УЧЕБЕН
ДЕН

Превод от немски: Венцеслав Константинов, 2009

chitanka.info

Мили деца,

Ето че днес за първи път седате на тези твърди чинове; подредени сте по височина или по азбучен ред, и ми се иска да вярвам, че ако ми приличате на кестеняви и жълти манатарки, нанизани за сушене, причината е само в годишния сезон. Вместо на щастливи четирилистни детелинки, както би трябвало. Някои от вас се въртят неспокойно по местата си, сякаш седят върху нагорещена печка. Други стърчат като заковани на чиновете си. Трети се заливат в глупав смях, а червенокосото момче от третата редица е вперило настръхнал поглед към черната дъска, сякаш вижда пред себе си мрачното бъдеще.

В душата ви се е настанила някаква плахост и не може да се каже, че инстинктите са ви излъгали. Вашият съдбоносен час е настъпил. Семейството ви с колебание ви е довело тук и ви е предало в ръцете на държавата. За вас започва живот по часовник и с това всъщност приключва животът. Оплетената от цифри и параграфи, йерархични степени и учебни планове тясна и все по-тясна мрежа обхваща вече и вас. От момента, в който сте седнали тук, вие вече принадлежите към определена класа. И при това към най-нисшата. Пред вас са класовите борби и годините на изпитания. Сега вие сте плодни семенца, ще трябва да се превърнете в добре подредени плодни дръвчета!

Живи и будни сте били до днес, от утре започва консервирането! Така, както направиха и с нас. От дървото на живота, към консервната фабрика на цивилизацията — това е пътят, който ви предстои. Нищо чудно тогава, че вашето смущение е по-голямо от любопитството ви.

Има ли някакъв смисъл да ви се дават съвети по такъв един път? И то от човек, на когото никакво противене не е помогнало и мирише точно толкова „на буркан“, колкото и другите? Все пак позволете му да опита и му признайте заслугата, че поне никога не е забравял, а и едва ли някога ще забрави какво му е било на душата, когато за първи път е прекрачил прага на училището. На онова сиво и извънредно голямо кубче за игра. И как му се е свивало сърцето тогава. Така ще можем да преминем към най-важния съвет, който би трябвало да набиете в главите си и добре да го запаметите, подобно на стара мъдрост от древна паметна плоча:

„Не позволявайте да ви унищожат детството!“

Погледнете повечето хора: те се освобождават от своето детство като от старата си шапка. Забравят го като телефонен номер, който вече не важи. За тях животът има вид на безкраен салам, който те постоянно изяждат, и това, което са изяли, вече не съществува.

В училище вас усърдно ви придвижват от „долното“ през „средното“ до „горното“ стъпало. И когато най-сетне се озовете на върха и се мъчите да пазите равновесие, зад вас отрязват станалите „излишни“ стъпала и вие вече не можете да се върнете обратно. А не би ли трябвало в своя живот човек да може да се качва и слиза по стълбите като в къща? Колко струва най-хубавият първи етаж без килера и уханните лавици, отрупани с плодове? Или без партера със скърцащата входна врата и дрънкането на звънчето? Но повечето хора живеят така: стоят на най-горното стъпало без стълба и без дом и си придават важност. Някога са били деца, после са станали възрастни, а какво са сега? Само който стигне до почтена възраст и си остане дете, е човек! Не зная дали сте ме разбрали. Простите неща се обясняват толкова сложно! Е добре, да вземем тогава нещо по-трудно, може би него ще разберете по-лесно. Например:

„Не смятайте училищната катедра за трон или амвон!“

Учителят седи на по-високо място не за да му се кланяте, а за да можете да се виждате един-друг по-добре. Учителят не е нито класен фелдфебел, нито пък Дядо Господ. Той не знае всичко и не може всичко да знае. И ако въпреки това си дава вид на всезнаещ, простете му го, но не го вярвайте. Признае ли обаче, че не знае всичко, тогава го обичайте! С това той е спечелил любовта ви. И понеже сам той не печели кой знае колко, на вашата симпатия ще се радва от сърце. И още нещо: учителят не е магьосник, а градинар. Той може и ще се грижи за вашия растеж. Но да растете ще трябва вие самите!

„Съобразявайте се с онези, които се съобразяват с вас!“

Това звучи по-лесно, отколкото става в действителност. А понякога е страшно трудно. В моя клас имаше един ученик, чийто

баща притежаваше магазин за риба. Бедното момче, името му беше Бройер, миришеше така силно на риба, че ни прилошаваше само като го видехме да се задава от ъгъла. Рибната миризма се бе пропила в косите и дрехите му, не помагаше никакво миене или четкане. Всички бягаха от него. А не беше виновен за нищо. Така живееше съвсем сам, подигран и отблъснат, сякаш бе чумав. Той до дъното на душата си се срамуваше, но и това не помагаше. И днес още, четиридесет и пет години по-късно, като чуя името Бройер, ми призлява. Толкова е трудно понякога да се съобразяваш. И не винаги ти се удава. Въпреки това човек трябва да опитва наново и наново.

„Не бъдете много прилежни!“

При този съвет мързеливците трябва да си запушат ушите. Той се отнася само до прилежните и е твърде важен за тях. Животът не се състои само от класни работи. Човек трябва да учи, само зубрите зубрят. Говоря от личен опит. Като малко момче бях направо на път да стана зубър. А че въпреки всички усилия не станах, ме учудва и до днес. Главата не е единственият орган на човешкото тяло. Който твърди обратното, лъже. А който повярва в тази лъжа, дори и да издържи блестящо всичките си изпити, пак няма да изглежда, както трябва. За човек е необходимо да умее да скача, да играе гимнастика, да танцува и пее, иначе със своята подута от знания глава се превръща в инвалид и в нищо повече.

„Не се надсмивайте над глупците!“

Те не са глупави по своя воля или за ваше удоволствие. И не бийте никого, който е по-малък или по-слаб от вас! Ако някой не може да схване това без по-нататъшни обяснения, не бих искал да имам работа с него. Мога само да го предупредя, че никой не е толкова умен или силен, за да няма по-умни или по-силни от него. Затова трябва да се пази. Сравнен с други, той също е слаб и пълен глупак.

„От време на време не вярвайте на учебниците си!“

Те не са създадени на Синайската планина, нито по някакъв друг разумен начин. Произлезли са от стари учебници, които са произлезли от други стари учебници, които са произлезли от още по-стари учебници, които пък на свой ред са произлезли пак от стари учебници. Това някои наричат традиция. Но нещата изглеждат съвсем иначе. Днешната война например е далече от онова, което описват поемите в учебниците. Тя няма вид на дева с обнажена сабя, бляскава ризница и развети пера на шлема, както навярно е било при битката за Гравелот или Марсово поле. Но в някои учебници това изобщо не личи. Не вярвайте също и на истории, в които човекът е представен като неизменно добър, а доблестният герой е смел двадесет и четири часа на денонощие. Не вярвайте и не учете това, моля ви, защото по-късно, когато влезете в живота, ще се чудите извънредно много! И още нещо: правилото за сложна лихва повече не ви е необходимо, макар че още фигурира в учебната програма. Когато бях малко момче, трябваше да изчислим колко пари биха се получили до 1925 година от един талер, вложен в спестовна каса от наш прадед в 1525 година, по време на царуването на Йохан Непроменливия. Това беше едно крайно сложно изчисление. Но си струваше труда. Доказаха ни, че с лихвите и техните лихви от този талер би се получило най-голямото състояние на света! Но дойде инфлацията и в 1925 година най-голямото състояние на света заедно с цялата спестовна каса не струваше даже и един талер. Обаче правилото за сложната лихва продължи необезпокоявано да шества в учебниците по смятане. После дойде паричната реформа и от спестяванията и спестовната каса отново нищо не остана. А учебниците по смятане пак не забелязаха нищо. И идва ден, когато вие взимате червен молив и дебело зачертавате урока за сложната лихва. Той вече е остарял. Точно така, както атаката при Гравелот или цепелинът. А и някои други неща.

И ето сега вие седите, подредени по височина или азбучен ред, и бързате да се приберете по домовете си. Идете си, мили деца! И ако нещо не сте разбрали, питайте родителите си. А вие, мили родители, ако нещо не сте разбрали, питайте децата си!

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.